Stichting Lingewaard Natuurlijk
Jaarverslag 2024

De Veldschuur en het Dijkmagazijn

Natuur en Avontuur

foto Corno van Renssen

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
2. Educatie 4
   - 2.1 Natuur- en MilieuEducatie (NME). 4
   - 2.2 Schoolmoestuintjes in Bemmel 8
   - 2.3 Moestuintjes in Huissen 11
   - 2.4 Lezingen 13
3. Natuur en landschap 14
   - 3.1 Advisering over en/of beoordeling van ruimtelijke plannen 14
   - 3.2 Plaksche Veld 16
   - 3.3 Knotten, snoeien en vlechten 17
   - 3.4 omenhub 20
   - 3.5 Overige projecten 21
4. Natuurbeleving 23
   - 4.1 Publieksexcursies 23
   - 4.2 Het Dijkmagazijn: Eerst binnen kijken om buiten meer te zien! 23
5. Natuurbescherming 26
   - 5.1 Projecten voor bedreigde soorten 26
6. Activiteiten in en om de Veldschuur 29
   - 6.1 In de Veldschuur 29
   - 6.2 Klussenteam 29
7. Public Relations 29
   - 7.1 Beheer website 29
   - 7.2 Mailings en persberichten 29
8. Tot slot 31

1. Inleiding

Stichting Lingewaard Natuurlijk (SLN) is de rechtsopvolger van de Stichting Bemmel Natuurlijk, die werd opgericht op 8 april 1994. In de beginjaren richtten de medewerkers van de stichting zich hoofdzakelijk op het beheren van het natuurmuseum Het Dijkmagazijn en knotten van bomen. Sindsdien is de stichting gegroeid, zowel in aantal mensen als in aantal activiteiten. Dit jaarverslag geeft inzicht in die activiteiten in 2024. In afwijking van voorgaande jaren is er voor gekozen om de NME- en moestuinactiviteiten uitgebreid te beschrijven en de – vele – overige activiteiten slechts kort te benoemen.

Visie

Wij willen de natuur in Lingewaard door mensen laten ontdekken, beleven en respecteren; de biodiversiteit van het rivierenlandschap beschermen en nieuwe bij het gebied passende natuur helpen ontwikkelen. Dat willen wij bereiken door:

- **Educatie:** Omdat wij de komende generatie iets willen leren over de rijkdom van de natuur.
- **Landschapsbeheer:** Omdat wij het gebiedseigen rivierenlandschap willen behouden en waar mogelijk herstellen.
- **Natuurbeleving:** Omdat wij iedereen willen laten genieten van de natuur.
- **Natuurbescherming:** Omdat wij betere voorwaarden willen creëren voor kwetsbare flora en fauna in Lingewaard

Organisatie

Onder de vlag van de stichting opereren ongeveer 150 vrijwilligers, die actief zijn in een aantal groepen. Zij richten zich op bovengenoemde aandachtsgebieden en daarnaast op het beheer van de gebouwen (Veldschuur en Dijkmagazijn), het werven van fondsen en public relations met o.a. de website van onze stichting.

Het bestuur van Lingewaard Natuurlijk bestaat uit 6 personen. In 2024 hebben zich enkele bestuurswisselingen voorgedaan. Op 1 januari heeft Miriam Keijbek-Moonen de functie van Marijke Penders overgenomen als verantwoordelijke voor PR en op 1 oktober is Mirjam van den Nieuwenhuijzen penningmeester geworden als opvolger van Joop Sleiffer.

Per 1 november 2024 wordt het bestuur van de Stichting gevormd door:

- de heer Jac Lamerichs, voorzitter
- mw. Jos Peters, secretaris
- mw. Mirjam van den Nieuwenhuijzen, penningmeester
- mw. Miriam Keijbek-Moonen, lid (PR)
- de heer Arnold van de Sant, lid (Juridisch)
- de heer Mark Janssen, lid (Veldschuur)

De statuten van de stichting bieden de mogelijkheid om een of meer toezichthoudende functionarissen, een zogenaamde Raad van Advies, aan te stellen. Er is (nog) niet besloten dat ook daadwerkelijk te doen.

2. Educatie

Omdat wij de komende generatie iets willen leren over de rijkdom van de natuur.

2.1 Natuur- en MilieuEducatie (NME).

Lingewaard Natuurlijk biedt aan alle basisscholen van de gemeente Lingewaard Natuur- en MilieuEducatie aan. In de NME-lessen staat natuurbeleving voorop. Bij de jongste kinderen gaat het voornamelijk om de zintuigelijke waarneming: ruiken, kijken, luisteren, voelen en eventueel proeven. En op een speelse manier wordt hun ook kennis van de natuur bijgebracht. Bij oudere leerlingen blijft ervaren en ontdekken belangrijk, maar wordt ook meer achtergrondinformatie verstrekt en de samenhang van dingen besproken.

Hoeveel lessen en hoeveel kinderen?

Er zijn enkele gunstige ontwikkelingen op te merken (zie ook onderstaande tabellen). Allereerst is het positief dat er in 2024 méér lessen zijn gegeven dan in 2023: 137 tegen 126. Er is in 2024 aan 3.313 kinderen les gegeven; dat is ruim 13% méér dan in 2023! Een deel van de groepen (en dus kinderen) heeft meer dan 1 x een NME-les gevolgd.

Een andere gunstige ontwikkeling is dat de lessen meer evenwichtig zijn verspreid over de diverse groepen: Was het in 2023 zo dat bijna de helft van het aantal lessen gegeven werd aan de allerkleinsten (groep 1 en 2) en dat slechts 20% van de lessen aan de groepen 5 t/m 8 werden gegeven, in 2024 is een sterke stijging te zien van het aantal lessen aan de grotere kinderen (groepen 5 t/m 8). Dit is met name een positieve ontwikkeling, omdat aan de kinderen van de midden- en bovenbouw dieper op het onderwerp van de lessen wordt ingegaan. De stijging is met name te zien bij de lessen Eetbare natuur, Natuur en ik, Onderzoek met een GPS, Strijd tegen het water en Waterles in de Ward.

Overzicht NME-lessen in 2024 (2023), aantal lessen en kinderen:

Groep	Aantal lessen	Aantal kinderen	Thema van de lessen
Groep 1-2	54 (61)	1.265 (1.445)	kabouterpad/egelpad/konijnenpad / avontuur in Dijkmagazijn / kriebelbeestjes
Groep 3-4	34 (42)	790 (934)	kriebelbeestjes / lente-zomer / herfst-winter
Groep 5-6	28 (12)	701 (274)	biomimicry / patrijs / bomen / vogels / stenen langs de Waal / eetbare natuur / herfst-winter / natuur en ik / GPS / paddenstoelen / waterles / struinen
Groep 7-8	21 (11)	527 (274)	
Overig		30 (0)	
Totaal	137 (126)	3.313 (2.927)	

Aantal NME-lessen in de loop der jaren

Jaar	Aantal NME-lessen	Bijzonderheden
2016	168	14 extra lessen, anders dan reguliere NME-les
2017	186	15 extra lessen, anders dan reguliere NME-les
2018	188	
2019	165	div. extra lessen, anders dan reguliere NME-les
2020	26	Covid
2021	103	Covid
2022	130	20 extra lessen, anders dan reguliere NME-les
2023	126	Geboortebos
2024	137	div. extra lessen, anders dan reguliere NME-les

Hoeveel lessen voor welke scholen?

In de loop van 2023 heeft IKC Het Drieluik de deuren gesloten. De 14 overgebleven basisscholen in Lingewaard hebben in 2024 vrijwel allemaal deelgenomen aan de NME-lessen. Belangrijkste “afhaker” is De Borgwal, die van 9 lessen in 2023 naar 0 lessen in 2024 is gegaan; De Wieling uit Haalderen neemt ook geen deel aan het NME-programma. De Vlinderboom, Pius X, De Doornick en De Abacus namen minder lessen af; daartegenover staan scholen die aanzienlijkmeer lessen boekten, zoals Donatushof, De Vonkenmorgen en Het Sterrenbos.

Overzicht NME-lessen in 2024 (2023) naar school:

School	Plaats	Aantal lessen 2024	Aantal lessen 2023
Marang	Angeren	2	0
De Borgwal	Bemmel	0	9
De Regenboog	Bemmel	15	17
De Vlinderboom	Bemmel	2	9
Donatushof	Bemmel	16	10
Pius X	Bemmel	9	14
De Doornick	Doornenburg	2	8
De Tichelaar	Gendt	2	3
De Vonkenmorgen	Gendt	24	10
De Wieling	Haalderen	0	0
Binnenstebuiten	Huissen	14	17
De Abacus	Huissen	7	13
´t Holthuus	Huissen	12	5
Het Sterrenbos	Huissen	32	10
IKC Het Drieluik	Huissen	0	1
Totaal		137	126

Overig natuuronderwijs buiten

Naast de reguliere NME-lessen hebben de natuurgidsen de volgende projecten verzorgd:

Project	Aantal kinderen	Bijzonderheden
Strijd tegen het water	105	Het Sterrenbos; Verdeeld over 4 dagen
Nationale Geodagen	65	Verdeeld over 2 dagen; in samenwerking met K3Delta
Boomfeestdag in Gendt, Bemmel en Huissen	110	Deelnemers Het Sterrenbos, Pius X, De Vlinderboom en De Vonkenmorgen

Alles samengenomen hebben in 2024 bijna **3.600** leerlingen aan natuuractiviteiten deelgenomen van Lingewaard Natuurlijk.

20 november 2024: een beukenhaag planten op de boomfeestdag

De NME-vrijwilligers

Op dit moment heeft Lingewaard Natuurlijk een fijne groep natuurgidsen, waarvan een aantal wat ouder is. Om de continuïteit te behouden zijn nieuwe vrijwilligers om leerlingen van basisscholen te begeleiden bij het ontdekken en leren kennen van de natuur van harte welkom. In 2024 hebben zich twee nieuwe vrijwilligers gemeld en heeft één vrijwilliger zich teruggetrokken.

2.2 Schoolmoestuintjes in Bemmel

Complex De Veldschuur met schooltuinen (luchtfoto Dirk Hendriksen)

Elk schooljaar hebben ruim honderd kinderen via hun Bemmelse basisschool een tuintje van 1 bij 4 meter op het perceel van de Veldschuur. Tuinieren is onderdeel van het schoolprogramma van Pius X (dit jaar met 18 kinderen), Donatushof (36 kinderen), Regenboog (30 kinderen) en De Vlinderboom (16). Het zijn allen leerlingen uit groep 6. Daarnaast zijn er dit jaar nog 4 individuele kinderen met een tuintje. In totaal 104 kinderen. De aantallen worden minder, want de scholen "krimpen" en De Vlinderboom komt nog maar met één groep.

Van maart tot oktober zijn de kinderen tijdens schooltijd druk met hun eigen stukje grond. Ongeveer 23 vrijwilligers begeleiden de kinderen zodat deze veel leren over “het hoe en wat” van een moestuintje.

Schooltuinieren kan op veel manieren worden gedaan. Voor de kinderen van Pius X en de Regenboog is gekozen voor een werkwijze die aansluit bij het advies van de Onderwijsraad uit 2022: *“De Onderwijsraad adviseert onder meer om taal en rekenen te verankeren in alle andere vakken en leergebieden en om onderwijs in taal en rekenen een verantwoordelijkheid te maken van alle leraren. Want alleen taal- en rekenlessen zijn niet genoeg om taal en rekenen te leren.”*

Bij deze twee scholen wordt daarom een onderwijskundige benadering toegepast met een werkboek voor elk kind en een handleiding voor de leraar: “Schooltuin als leermiddel”.

In het werkboek is verdiepende leerstof over tuinieren opgenomen, die daarnaast o.a. tot doel heeft de woordenschat uit te breiden. En in de taken in het werkboek komen naast tuinieropdrachten ook de alledaagse vakken rekenen, taal, kunst en geschiedenis voor.

Bij de kinderen van de andere twee scholen (Donatushof en De Vlinderboom) wordt niet op deze geïntegreerde manier gewerkt, maar zijn wel elementen ervan overgenomen. Het belangrijkste is dat leerlingen in het basisonderwijs de kans krijgen om te tuinieren, dit onder het motto *Voor elk kind een schooltuin*.

Steenbeektrofee voor het team van Pius X en Regenboog

De landelijke organisatie Stichting Steenbreek (bekend van de slogan Tegel eruit en plant erin) reikt jaarlijks de Steenbeektrofee uit. Deze trofee is voor initiatieven die duurzaam vergroenen bevorderen. Uit 23 inzendingen is het concept schooltuinieren van Pius X en Regenboog tot winnaar gekozen!

Open avond

Op 24 juni hebben de kinderen hun tuintje aan familieleden laten zien. Bij prachtig weer was er veel enthousiasme bij de kinderen en de genodigden, werd er veel kennis gedeeld door de kinderen en zijn er prachtige gesprekken geweest over allerlei tuinonderwerpen. Op de open avond wordt duidelijk het tuinieren een gevoel van autonomie creëert, van competentie en het kunnen laten zien dat je iets op eigen kracht kunt produceren.

Vernieuwingen

De vrijwilligers in de moestuintjes blijven vernieuwen:

- Er is er een bezoek gebracht aan het schooltuintjescomplex in Amsterdam en daar is veel inspiratie opgedaan.
- Twee vrijwilligers hebben de cursus moestuincoach gevolgd.
- Er zijn microscopen en binoculairs aangeschaft die het mogelijk maken om kleine beestjes uit de moestuin op een groot scherm te projecteren
- Er is een themahoek bij de composthoop geplaatst met een informatiebord en thermometers in de composthoop.

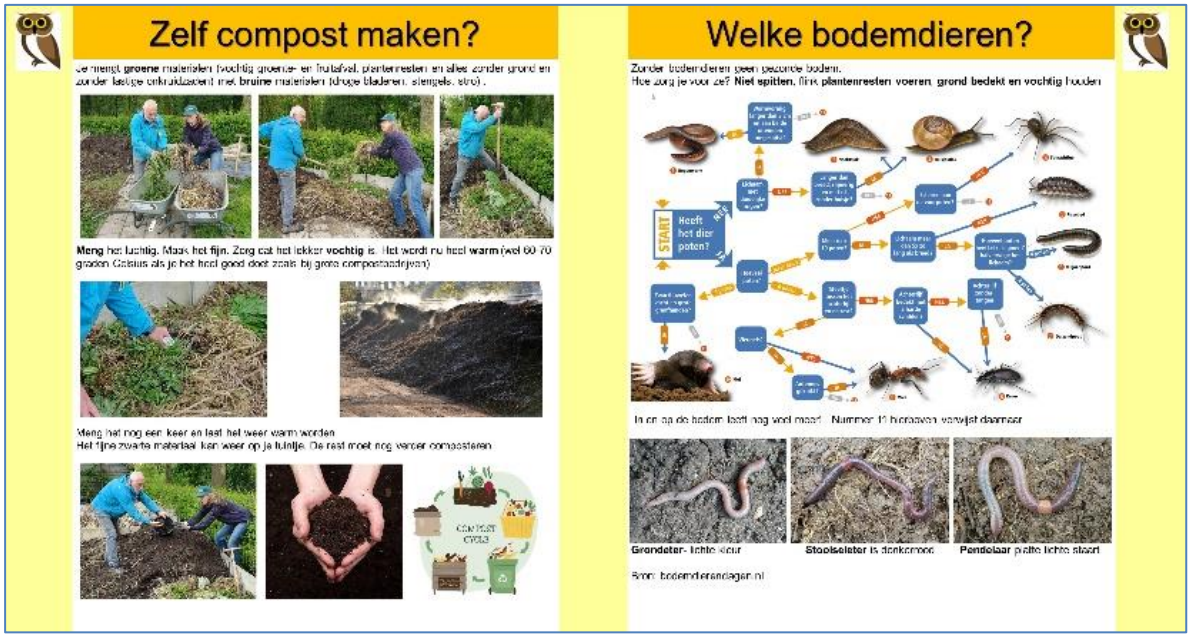

2.3 Moestuintjes in Huissen

Wie zijn (klein)kinderen in Huissen ervaring wil laten opdoen met het zelf kweken van groenten en fruit (volledig biologisch) kan terecht op een perceel van Landgoed Groot Holthuysen.

Er is ruimte voor maximaal 26 kinderen per seizoen. De moestuin is op deze plek in 2023 gestart en bevindt zich nog in opbouw. In 2024 was al bijna de helft van de tuintjes in gebruik. Er is een pomp om water te tappen, een mooi insectenhotel, een schuurtje met tuiniersbenodigdheden, een Gendtse bak waarin planten worden opgekweekt die de kinderen in hun tuintjes kunnen zetten en er staan twee picknicktafels. Zes vrijwilligers van Lingewaard Natuurlijk beheren het terrein en begeleiden de kinderen.

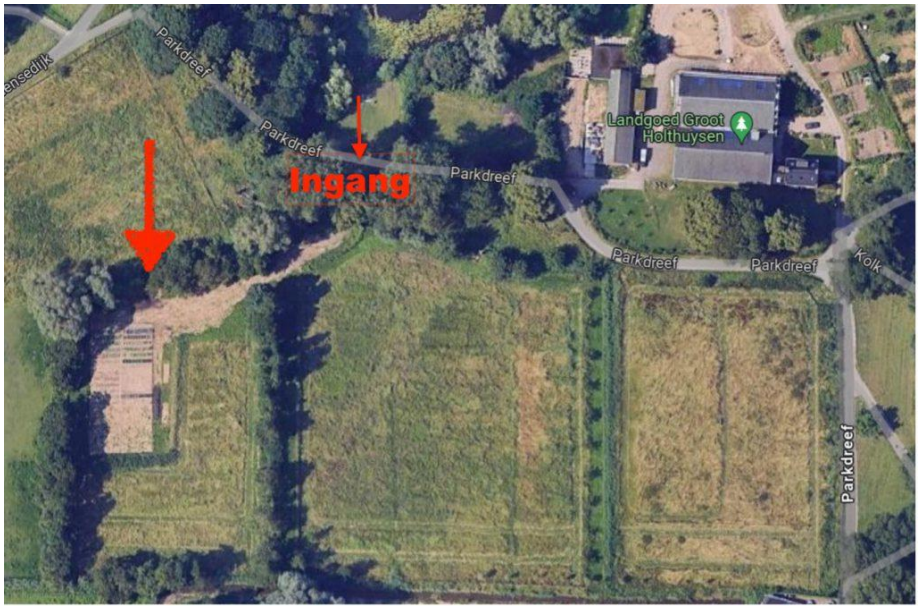

De tuin is prachtig gelegen op een stil plekje en niet openbaar toegankelijk.

Nieuws in 2024

Het natte jaar en de grote hoeveelheid slakken heeft het werk flink gefrustreerd en een aantal kleine tuinders doen afhaken. Maar na regen komt zonneschijn en wat blijkt? Zelfs in de regentijd werden de moestuintjes in Huissen bezocht door volhardende kinderen. Maar ook door de reeën. Die liepen ook precies daar waar de kinderen gewerkt hadden: de afdrukken van hoefjes en laarsjes liepen dwars door elkaar heen.

Een van de hoogtepunten van het jaar was de bouw en de officiële opening van het gereedschapsschuurtje, mogelijk gemaakt door het Dutch Welfare Fund & Gerrit Jeurissen Fonds. Op het hek dat toegang geeft tot het perceel is een bord geplaatst dat duidelijk aangeeft dat hier de moestuintjes voor schoolkinderen zijn. Eind van het jaar zijn er nog twee rijen bessenstruiken en een aantal fruitbomen aangeplant. Langzamerhand wordt Moesgoed Holthuysen steeds completer!

2.4 Lezingen

Elk winterseizoen biedt Lingewaard Natuurlijk lezingen aan waarbij de natuur- en leefomgeving van mens en dier een grote rol speelt. De lezingen worden gegeven in de Veldschuur in Bemmel. Iedereen is van harte welkom. Met een vriendenkaart van € 15,- (vrijwilligers: € 10,-) heeft men gratis toegang tot alle lezingen van het seizoen. De prijs voor een enkele lezing is € 7,50 (vrijwilligers: € 5,-).

In 2024 zijn de volgende lezingen gehouden:

16 januari:	Lezing over levende rivieren in Over-Betuwe door Gerard Litjens, één van de oprichters van Bureau Stroming en adviseur van ARK Rewilding Nederland.
19 maart:	Lezing over rechten voor de natuur door Sophia de Vries, juriste en filosofe verbonden aan de Radboud Universiteit
16 april:	Lezing over biodiversiteit en klimaat door Ignas Heitkönig, universitair docent aan de Wageningen Universiteit.
16 mei:	Lezing over vispassages en effecten van klimaatverandering op het rivierengebied door Jeroen Peters en Coen van Dijk van Waterschap Rivierenland.
16 oktober:	Lezing “Een levende tuin maak je zelf” door ervaren vrijwilligers van SLN.
26 november:	Lezing over schooltuininclusief onderwijs door Jan de Moor (gz-psycholoog, emeritus hoogleraar bij de Radboud Universiteit en vrijwilliger SLN).
10 december:	Lezing over uilen door Frans Jacobs; deze avond werd georganiseerd in samenwerking met Boomrijk Lingewaard.

De lezingen zijn steeds aangekondigd in onze nieuwsbrief, die maandelijks naar alle vrijwilligers van SLN en belangstellenden wordt gestuurd (in totaal meer dan 350 personen). Daarnaast is er steeds een aankondiging in Het Gemeentenieuws verschenen en is via Omroep Lingewaard de informatie verspreid. Toch is het aantal bezoekers aan de lezingen ook in 2024 weer sterk achtergebleven bij de verwachtingen. In 2025 zullen waar mogelijk nog enkele andere PR-kanalen aangeboord worden. Als de belangstelling ook in 2025 laag blijft overweegt het bestuur om te stoppen met het organiseren van lezingen.

3. Natuur en landschap

Omdat wij het gebiedseigen rivierenlandschap willen behouden en waar mogelijk herstellen.

Lingewaard Natuurlijk zet zich op diverse manieren in voor de natuur en het landschap in de gemeente. Door daadwerkelijk de handen uit te mouwen te steken: te knotten, vlechten, snoeien en het beheren van natuurgebied Plaksche Veld, planten en nestkasten ophangen. Maar ook door advies te geven over ruimtelijke plannen en mee te denken met Gemeente en Waterschap over mogelijke verbeteringen.

3.1 Advisering over en/of beoordeling van ruimtelijke plannen

Vrijwilligers van de werkgroep Landschap hebben zich op diverse manieren ingezet voor behoud en herstel van het landschap en de natuur in Lingewaard.

- **Ecologische hoofdstructuur:** SLN pleit al langer voor ecologische verbindingen tussen de uiterwaarden, Park Lingezegen, de Lingezone en kleine landschapselementen. Een groenblauwe dooradering via de watergangen en de schouwpaden is een grote wens. De werkgroep Landschap heeft de huidige ecologische verbindingen rondom Bemmel in kaart gebracht. Hiermee is goed beeld ontstaan van de aanwezige verbindingen, de knelpunten en de kansen. Het voornemen is dit ook te gaan doen in de rest van Lingewaard. Knelpunten worden aan de gemeente voorgelegd. SLN is van mening dat het niet beoordelen en/of ruimte geven aan potentiële ecologische verbindingen een gemiste kans voor de natuur en biodiversiteit in Lingewaard zou zijn.
- **De Omgevingsvisie van de gemeente**. Deze wordt omgezet in het Omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit. SLN heeft daarvoor input gegeven: het SLN visiedocument, de resultaten van het project Inventarisatie Landschap. SLN heeft ook in gesprekken met de gemeente gevraagd naar gemeentelijke regelgeving over biodiversiteit en aandacht gevraagd voor ecologische verbindingen en tijdelijke natuur.

- **Bomenkap bij nieuwbouw OBC:** SLN heeft opgemerkt dat met de nieuwe plannen een doorgang in de ecologische hoofdstructuur is vervallen. SLN oppert enkele opties voor enigszins herstel van de ecologische verbinding: Onderdoorgang onder de weg voor klein wild en een bomenrij voor o.a. vleermuizen.
- **Partneroverleg Staatsbosbeheer Rivierengebied Oost**: SLN houdt vinger aan de pols wat betreft de plannen van Staatsbosbeheer in dit gebied.
- **Toekomst van Park Lingezegen:** SLN vrijwilligers hebben een bijeenkomst hierover bijgewoond. SLN vreest dat de nadruk komt te liggen op de ontwikkeling van het toerisme in het park en dat de aandacht voor natuurontwikkeling naar de achtergrond verdwijnt.
- **Realisatie zonneparken:** SLN heeft advies gegeven over de inrichting van enkele zonneparken op zodanige wijze dat er nog ruimte voor natuur zou blijven. Bij Zonneveld Nextgarden heeft men zijn adviezen niet/nauwelijks overgenomen. Wat betreft zonnepark bij de rioolzuivering Mekrisveld in Gendt is in goed overleg met SLN een plan opgesteld, waarbij veel van de ingebrachte wensen zijn meegenomen.
- **Natuurvriendelijk isolere**n: SLN heeft met de gemeente Lingewaard gesproken over mogelijke compensatie voor het verlies van verblijfplaatsen van vleermuizen bij het isoleren van spouwmuren van woningen. SLN heeft zich kritisch uitgelaten over de te generieke maatregelen die de gemeente wil nemen.
- **Leren over biodiversiteit:** De werkgroep Landschap heeft deze zomer samen met de gemeente een inspiratieochtend over biodiversiteit verzorgd voor jong en oud in Lingewaard. Er werd een presentatie gegeven door Stichting Landschapsbeheer Gelderland en Marjolein Eeuwes van “De Bostuin”. Ook kon men zien hoe vrijwilligers meewerken aan de realisatie van het natuurgebied ‘Plaksche Veld’ in Bemmel.

SLN heeft input gegeven bij de volgende bouwprojecten:

- Nieuwbouwplan Zandsestraat Bemmel.
- Herinrichting Klappenburgstraat Bemmel
- Woningbouwplan Driegaarden Huissen
- Bouwplan Sallandstraat in Haalderen

3.2 Plaksche Veld

In de Noordrand van Bemmel *(hoek Groenestraat-Plakselaan)* ligt het natuurgebied Plaksche Veld, dat deel uitmaakt van Park Lingezegen . Het is ongeveer 6,8 ha groot.
De Gemeente Lingewaard is eigenaar van het gebied. In 2019/2020 heeft Park Lingezegen het toen braakliggende terrein ingericht als natuurgebied. De inrichting is mede vormgegeven door Lingewaard Natuurlijk en vrijwilligers van Lingewaard Natuurlijk voeren het beheer.
Eind 2023 kon veel nieuw materiaal worden aangeschaft dankzij een financiële bijdrage van de Bemmel en Haalderenstichting. De vrijwilligers beschikken nu over een aanhanger achter de éénassige tractor en veel gereedschappen zijn vernieuwd. Het maakt het werken op het veld een stuk eenvoudiger!

In de eerste maanden van 2024 zijn de heggen langs de Groenestraat gevlochten. En in maart is gestart met het maaien langs de heggen en het verwijderen van wilgenopslag rond de poel en de bijenheuvel. De wilgen langs de watergang nabij de sportvelden zijn door de gemeente gesnoeid en vrijwilligers hebben veel takken verzameld en daarmee de takkenrillen (houtwallen) uitgebreid. Er is ook een nieuwe ronde takkenril gemaakt, omringd door wilgenbomen.

Er zijn in 2024 twee percelen toegevoegd aan het Plaksche Veld. Voor de inrichting ervan zijn plannen ontworpen met aanleg van twee bosjes, twee akkertjes, poelen en vleermuiskasten. Dit jaar voor het eerst een akker ingezaaid met tarwe en veldbonen. Vanwege het natte weer groeide de tarwe niet, maar de veldbonen wel en veel bloemen (o.a. ganzenbloem).

De genoemde twee bosjes zijn in december aangelegd: er werden circa 3000 bomen en struiken geplant! De aanleg is mogelijk gemaakt door medewerking van Stichting Heg & Landschap, Agroforestry regio Nijmegen, Foundation Yves Rocher, Park Lingezegen, Gemeente Lingewaard, K3Delta en Stichting Lingewaard Natuurlijk.

Het meeste plantwerk is gedaan door vrijwilligers van Lingewaard Natuurlijk en bewoners uit de wijk. Maar een van de dagen hebben ook kinderen van Pius X meegeholpen.

Allereerst zijn de hoge bomen in groepjes geplant: z*omereik, fladderiep, berk, zomerlinde, zoete kers en tamme kastanje. Tussen deze groepjes planten we lagere soorten aan: kornoelje, hazelaar, vuilboom en lijsterbes.* In de randen achter de bloemrijke akkers zijn *aalbessen, zwarte bessen, kruisbessen*, *wilde appel en wilde mispel* geplant. En de rand aan de zuidkant (langs het klompenpad) is aangevuld met *clematis, kardinaalsmuts, kamperfoelie en hondsroos.*

Het Plaksche Veld wordt steeds mooier!

3.3 Knotten, snoeien en vlechten

Lingewaard Natuurlijk voert al vele jaren onderhoud uit aan knotwilgen op diverse locaties in de gemeente. Later is er ander “buitenwerk” bijgekomen: het vlechten van heggen en het snoeien van hoogstambomen in oude boomgaarden; en de meesten steken ook de handen uit de mouwen op het Plaksche Veld. Het enthousiasme van mensen om als vrijwilliger van SLN in de buitenlucht te werken is groeiende!

Knotten

Inmiddels is er een grote knotgroep in Bemmel, in Huissen en sinds dit jaar ook in Angeren. De diverse groepen knotten in 7 weekenden in de winter op diverse locaties in Lingewaard. Afgelopen seizoen is onder andere achterstallig knotwerk weggewerkt bij een rij knotwilgen bij De Pas. Met dank aan de vrijwilligers die met de kettingzaag de dikke takken hebben afgezaagd en daarmee de wilgen weer mooi in model gebracht hebben.

knotters aan het werk in landgoed Groot Holthuysen

Na het knotten haalde de gemeente altijd het snoeihout op. Maar de gemeente heeft aangeven dit niet meer te doen voor de wilgen op particuliere locaties. Dit betekent dat de vrijwilligers óf de eigenaren van de bomen de gesnoeide takken zelf zullen moeten verwijderen. Lingewaard Natuurlijk zal dit proberen te realiseren. Mocht dit niet lukken dan zullen er wilgen verwaarloosd worden en uiteindelijk moeten worden gerooid.

Snoeien

Hoogstamboomgaarden horen thuis in het landschap van de gemeente Lingewaard. Je vindt er nog oude fruitrassen die belangrijk zijn voor de natuur. Het doel van de hoogstambrigade is om dergelijke oude – vaak verwaarloosde – hoogstamboomgaarden niet verloren te laten gaan.

Om deze boomgaarden te behouden, is deskundig snoeien noodzakelijk. Enkele van de vrijwilligers hebben dit jaar een driedaagse cursus gevolgd om die deskundigheid op te bouwen. Het achterstallige onderhoud wordt uitgevoerd en meestal worden eigenaren van de boomgaard geadviseerd hoe verder met de boomgaard om te gaan.

Werk in de oude pruimenboomgaard bij het monumentale pand Huize ’t Spijck in Ressen
foto Peter van Erp

Deze oude boomgaard was erg verwaarloosd. Door de hoogstambrigade van Lingewaard Natuurlijk is hiervoor in 2022 een snoei- en herstelplan gemaakt en in overleg met Stichting Landschapsbeheer Gelderland een budget beschikbaar gesteld. Waardoor er, met inzet van een grote groep vrijwilligers, over een paar jaar weer een mooie, biodiverse en productieve boomgaard zal zijn binnen Lingewaard en Park Lingezegen.

Vlechten

De groep heggenvlechters werd dit jaar met 9 personen uitgebreid! Men leert van elkaar het mooie ambacht heggenvlechten. Er zijn hebben gevlochten op landgoed Groot Holthuysen, langs het parkeerterrein van Fort Pannerden en de gevlochten heb bij kasteel Doornenburg is weer geknipt en geschoren.

3.4 Bomenhub

Een bomenhub is een plek waar iedereen zijn of haar ‘weesboompjes’ kan inleveren. Stichting Lingewaard Natuurlijk en Stichting Boomrijk Lingewaard organiseren samen deze bomenhub, als onderdeel van de campagne MeerBomenNu. Voor het vierde jaar op rij organiseerden vrijwilligers van Lingewaard Natuurlijk bij de Veldschuur weer breng-haal-middagen voor zaailingen van inheemse boomsoorten. De startvoorraad op 16 november was ruim 2100 boompjes en struiken (waaronder 1200 beuken). En er werden nog 320 zaailingen bij gebracht.

In totaal zijn er 2500 zaailingen uitgegaan in ruim twee uur tijd. Al voor openingstijd kwamen mensen boompjes en struiken brengen en/of halen. Ruilen kwam ook voor: ‘Jij de sering, ik de vuilboom’. En delen: ‘O willen jullie ook walnotenbomen? Wij hebben de laatste vier, maar dan delen we toch: ieder twee!’

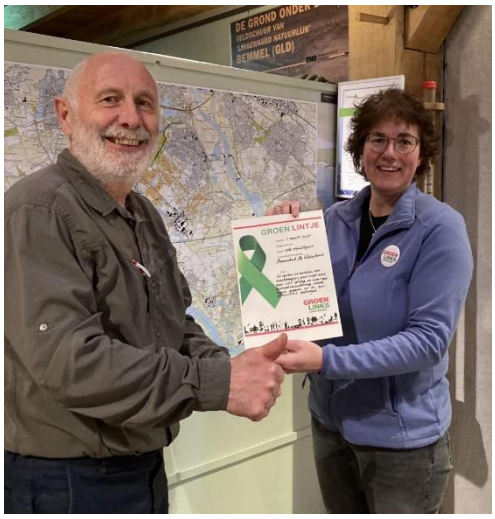

Na afloop van de laatste dag van het vierde seizoen van de bomenhub werden de vrijwilligers door GroenLinks verrast met het Groene Lintje certificaat. Ze kregen ook persoonlijk een groen lintje opgespeld en een presentje.

3.5 Overige projecten

In 2024 heeft Lingewaard Natuurlijk zich ingezet voor onderstaande projecten:

Ecopark De Kapel in Gendt

Gendt Vooruit heeft samen met Lingewaard Natuurlijk een plan ontwikkeld voor een ecopark aan de Kapelstraat in Gendt. Het toekomstige park richt zich op het bevorderen van ontmoetingen en samen actief bezig zijn in de natuur. In mei van dit jaar werd een zogenaamde dorpendeal gesloten tussen provincie Gelderland, gemeente Lingewaard, Stichting Gendt Vooruit en Stichting Lingewaard Natuurlijk. Door deze deal is voor de ontwikkeling van dit ecopark een belangrijke stap gezet. En dankzij een forse financiële bijdrage van de provincie Gelderland kon dit jaar echt worden begonnen met de aanleg van het EcoPark, op een stuk grond van 8000 vierkante meter groot.

foto Rolf Hensel

De komende drie jaar moet hier een dorpswijngaard, een buitenleslokaal, moestuintjes voor basisscholieren, een natuurspeelplaats en een vlinder- en kruidentuin komen. Er is ook een kapschuur voorzien en het park zal worden omzoomd door een natuurlijke haag. Het plan is om het perceel door de inwoners van Gendt te laten ontwikkelen met als doelen: het bevorderen van natuur, natuurbeleving en -educatie, maar ook om onderlinge verbondenheid te realiseren.

Biodiversiteit Bebouwde Omgeving

Natuur en biodiversiteit zijn belangrijke thema's voor duurzame stadsontwikkeling.
De aanwezigheid van zogenoemde rommelnatuur binnen stadsecosystemen verdient meer aandacht en bescherming. Daarom is in 2023 een plan van aanpak opgesteld voor het project "Biodiversiteit Bebouwde Omgeving". Er zijn 3 doelgroepen voor het project: de burger, bedrijven en gemeentelijk beheerders.

In 2024 is gestart met het benaderen van de eerste doelgroep: particulieren met een tuin of balkon, met name in de (aankomende) nieuwbouwwijken. In diverse media zijn mensen opgeroepen om deel te nemen. Het doel is het vergroten van biodiversiteit in hun tuin of balkon. Als voorbereiding heeft een vrijwilliger de IVN-cursus "Maak een levende tuin, train de trainer van het IVN gevolgd. Vervolgens is er een lezing en workshop gehouden voor de belangstellenden onder de titel "Een levende tuin maak je zelf". Het project zal in het komende jaar worden vervolgd.

4. Natuurbeleving

Omdat wij iedereen willen laten genieten van de natuur.

Een haas in de lente (foto Kitty Peters)

4.1 Publieksexcursies

De natuurgidsen van Lingewaard Natuurlijk hebben ook in 2024 weer elke maand een tocht door een van de mooie natuurgebieden van Lingewaard georganiseerd. Soms was dat een excursie over gebaande paden, vaak een echte struintocht dwars door de natuur. Deze tochten zijn geschikt voor het hele gezin (kinderen vanaf 6 jaar), maar niet geschikt voor mindervaliden. De excursies zijn in afwisselend in verschillende natuurgebieden in de gemeente Lingewaard, zoals de Bemmelse Waard, de Gendtse polder, de Angerense polder, de Klompenwaard en Doornik Natuurakkers. Op de excursies ontdekken we welke planten er groeien, vinden we dierensporen, spotten we vogels of waaien we gewoon lekker uit.

Daarnaast zijn er excursies op aanvraag verzorgd voor besloten groepen. Dat varieerde van excursies op verzoek van Fort Pannerden tot wandelingen met families die een arrangement boekten in de Veldschuur. Hierbij werden vaak meerdere gidsen tegelijk ingezet.

4.2 Het Dijkmagazijn: Eerst binnen kijken om buiten meer te zien!

Het Dijkmagazijn in Bemmel is het natuurmuseum van Stichting Lingewaard Natuurlijk. Er is van alles te zien over de natuur in de directe omgeving. Ook worden er vanuit het museum struintochten (met name voor kinderen) georganiseerd in de nabijgelegen Bemmelse Waard.

Peter Klaver vertelt in Youtube filmpjes over het Dijkmagazijn.

In 2024 is het Dijkmagazijn op zondagmiddagen en vanaf april t/m september ook op zaterdagmiddagen open geweest. In december was het de hele maand gesloten. Het Dijkmagazijn wordt gerund door vrijwilligers; helaas is het aantal personen dat gastvrouw/heer wil zijn afgenomen: momenteel zijn er nog slechts 4 vrijwilligers. Dit is te weinig om het Dijkmagazijn zo vaak open te stellen als gewenst is. Daarom waren vanwege het geringe aantal vrijwilligers de open zaterdagen in september geschrapt. Er is meerdere malen een oproep voor vrijwilligers gedaan en mensen zijn persoonlijk gevraagd, echter zonder respons.

Het Dijkmagazijn is op afspraak ook op andere dagen van de week open voor groepen. In 2024 heeft 1 groep van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Ook is er in 2024 maar 1 struintocht voor kinderen geweest: vanwege het hoge water konden we pas heel laat in het jaar in het Ooibosje.

Jaar	aantal	waarvan kinderen
2019	1.484	
2020 (Corona)	316	
2021	770	
2022	971	373
2023	959	306
2024	813	271

Sinds de eerste openstelling van het Dijkmagazijn hebben **89.578** mensen het Dijkmagazijn bezocht!

Ook het afgelopen jaar hebben we bewust apart het aantal kinderen dat het Dijkmagazijn bezoekt bijgehouden.
Zij komen vooral met de gidsen van de Natuur en MilieuEducatie, maar regelmatig ook met hun (groot)ouders.

De bezoekers van het Dijkmagazijn zijn vooral fietsende passanten van middelbare leeftijd. Het zijn mensen uit het hele land, zij verblijven vaak in hotels, B&B's en campings in de regio. Zij vinden het Dijkmagazijn o.a. door de info op de website, de infofolder en via mond op mondreclame. Om het Dijkmagazijn te promoten is onze infofolder weer bezorgd op veel B&B's, campings, restaurants, hotels en cafés langs de rondje-pondjesroute aan de Betuwse kant van de Waal. Het Dijkmagazijn wordt ook vermeld op informatie over fietsroutes en de rondje-pondjesroute. Ook staat er regelmatig informatie over het Dijkmagazijn in Het Gemeentenieuws.

Toegang tot het museum is gratis. Het Dijkmagazijn ontvangt van de gemeente Lingewaard jaarlijks een subsidie en krijgt daarnaast (bescheiden) inkomsten via fooien, struintochten, consumpties en het uitlenen van opgezette dieren. Afgelopen jaar zijn er dieren uit het depot en dieren die geschonken waren maar niet in de collectie pasten, verkocht. Alle opgezette dieren zijn vóór april grondig schoongemaakt en met een insectenspray behandeld en de mottige dieren zijn opgeruimd. Ter vervanging zijn weer nieuwe vogels aangeschaft.

Plannen voor 2025:

- De honingbijenkast wordt opgeruimd; er zal meer informatie getoond worden over wilde bijen, wespen en zweefvliegen.
- Er zal een kindvriendelijke microscoop worden aangeschaft.
- Het aquarium is defect geraakt en opgeruimd; er zal een andere manier gezocht worden om informatie over slootleven te geven.
- Zoals elk jaar PR-activiteiten om het Dijkmagazijn bekend te maken.
- Werven van nieuwe vrijwilligers.
- Activiteiten ontwikkelen met vogeleieren, vogelveren en over sporen/geluiden van dieren.

Er zijn genoeg ideeën om het Dijkmagazijn interessant en bij de tijd te houden. Maar… dan moeten er wel voldoende vrijwilligers zijn om e.e.a. te begeleiden.

5. Natuurbescherming

Omdat wij betere voorwaarden willen creëren voor kwetsbare flora en fauna in Lingewaard.

Torenvalkjes in de nestkast aan de dijk bij Hulhuizen staan op het punt om uit te vliegen Foto: Ria van Geenen (deze foto stond ook al in ons vorige jaarverslag, maar hij is zo mooi dat wij hem weer hebben gebruikt)

5.1 Projecten voor bedreigde soorten

Patrijzen

Sinds enkele jaren is er een groep mensen die compassie heeft met de patrijs. De patrijs staat op de rode lijst en heeft dus een beschermde status. In Lingewaard komen patrijzen voor maar het is nog niet bekend hoeveel en waar. Er is een oproep geweest voor vrijwilligers en die werving heeft 24 tellers opgeleverd. Er zijn 14 gebieden afgebakend waarin geteld zal worden. Nadat tellingen zullen zijn uitgevoerd zullen de vrijwilligers met voorstellen komen voor het verbeteringen in het buitengebied om een betere leefomgeving voor de patrijzen te realiseren. Bij nieuwbouw in het buitengebied en ook bij de aanleg van zonneparken zal rekening gehouden moeten worden met de patrijs. SLN zal dit ook melden aan de gemeente.

Uilen, mussen en vleermuizen

Lingewaard Natuurlijk neemt deel aan drie projecten waarbij we ons verplicht hebben om nestkasten te plaatsen en gedurende een aantal jaren te controleren of de gewenste vogels/vleermuizen er gebruik van maken. Het betreft project de Gendtsche Oeverwal (provincie Gelderland), project ViA15 (Rijkswaterstaat) en project Lingewaard in het Groen (gemeente Lingewaard). Het project Gendtsche Oeverwal is inmiddels afgelopen, maar SLN blijft de kasten desondanks controleren.

Op het Plaksche Veld in Bemmel werden in 2023 twee valkenkasten geplaatst. Daarnaast kwam het in de laatste jaren regelmatig voor dat particulieren een uilenkast bij ons kochten.

In 2024 hingen er in totaal 62 nestkasten, die alle door onze vrijwilligers werden beheerd:

- 2 voor valken
- 5 voor kerkuilen
- 8 voor huismussen (elk geschikt voor 3 nesten)
- 22 voor vleermuizen
- 25 voor steenuilen (voorzien van een zgn. martersluis)

Normaal gesproken worden de uilen- en mussennestkasten jaarlijks 4x bezocht: om te bekijken of de nestkasten in gebruik zijn, er eieren zijn gelegd en of deze zijn uitgekomen. Bij het 4e bezoek worden de kasten schoongemaakt. In 2024 zijn er echter geen inspecties geweest vanwege ziekte van de coördinerende vrijwilliger. Wel zijn de kasten na het broedseizoen schoongemaakt.

Wilde bijen

Volgens de Rode Lijst Bijen uit 2018 komen er in Nederland 331 verschillende soorten bijen voor. De honingbij is slechts één van de 331 bijensoorten. Wilde bijen leven meestal solitair, dus ze vormen geen volk zoals de honingbijen wel doen. Van de 331 bijensoorten staat meer dan de helft op de rode lijst. Daarvan zijn er inmiddels 46 verdwenen uit Nederland, 72 worden er (ernstig) bedreigd, 38 soorten zijn kwetsbaar en 25 soorten hebben de status “gevoelig”. Er is dus genoeg reden om de wilde bijen te beschermen. Bovendien zijn ze hard nodig om bloemen van de fruitbomen te bestuiven.

Bij de Veldschuur staan een aantal nestblokken voor solitaire bijen. In die nestblokken leggen de vrouwtjesbijen hun eieren. De blokken staan veilig in hun eigen hotel, dat beschermd is met gaas tegen aanvallen mezen en spechten, die dol zijn op de bijenlarven en cocons.

Daarin leggen de vrouwtjesbijen hun eitjes met voldoende voedsel voor de “kinderen” om tot larf uit te groeien en daarna een pop te worden.

De kinderen van de moestuintjes in Bemmel kunnen de nestblokken bekijken en krijgen er ook informatie over tijdens kleine lesjes in de moestuin.

In november zijn de cocons geoogst. De nestblokken zijn weer schoongemaakt voor het volgende jaar en de cocons zijn koel bewaard tot het vroege voorjaar. Dan worden ze op een gunstige plaats neergelegd, zodat ze weer een nieuwe populatie solitaire bijen kunnen vormen.

En die nieuwe generatie bijen zal dan weer een waardevolle bijdrage leveren aan de bestuiving van de bloembloesems, struiken en gewassen rondom de Veldschuur. Op deze wijze blijven de bloemen bloeien en zaden vormen, maar ook de groenten en vruchten kunnen blijven groeien.

Honingbijen

In de bijenstal op het terrein van de Veldschuur staan enkele bijenkasten met in elk een volk honingbijen De volken worden onderhouden door onze “huisimker”, een vrijwilliger die ook lid is van de imkervereniging Oost-Betuwe. Hij geeft les aan de moestuinkinderen over de honingbij.

In 2024 is er een scherm bij de bijenstal geplaatst. Nu kunnen de kinderen van dichtbij zien hoe de bijen in en uit vliegen, maar zijn ze toch veilig tegen eventuele bijensteken.

In de zomer hebben de honingbijen zoveel honing gemaakt, dat de honingraten vol zijn: Dat is het moment om de honing te oogsten.

Iedereen kon komen kijken naar het honing slingeren.

6. Activiteiten in en om de Veldschuur

6.1 In de Veldschuur

De Veldschuur is de thuishaven van Lingewaard Natuurlijk. Het gebouw werd in 2024 veelvuldig gebruikt voor vergaderingen van de diverse groepen van onze Stichting, maar ook externe organisaties gebruikten regelmatig onze locatie voor hun bijeenkomsten. Daarnaast werd het gebouw gebruikt voor lezingen, cursussen en andere natuurgerelateerde activiteiten.

De familiebijeenkomsten bleven beperkt tot een geringer aantal dan voor de Coronapandemie. Ook werd vanuit de Veldschuur ondersteuning verleend aan het project van de Stichting Kinderdorp. Al deze activiteiten konden niet plaatsvinden zonder ondersteuning van vrijwilligers die de catering verzorgden.

6.2 Klussenteam

Het klussenteam van Lingewaard Natuurlijk heeft in 2024 minder grote klussen gehad dan in de voorgaande jaren: Er hoefde geen brug over een sloot gebouwd te worden; en geen nieuwe berging. Maar er waren genoeg kleinere klussen, zoals het bouwen van nieuwe uilen- en vleermuiskasten.

7. Public Relations

7.1 Beheer website

Lingewaard Natuurlijk maakt geen gebruik van de social media Facebook, TikTok of Instagram. Dit betekent dat de website – naast de mailings en persberichten – het belangrijkste podium is om onze vrijwilligers en het publiek te informeren over de stichting en haar activiteiten. De website van Lingewaard Natuurlijk wordt helemaal door vrijwilligers beheerd. Alle excursies, cursussen, lezingen en andere nieuwtjes worden op de website aangekondigd. Belangstellenden kunnen zich via de website abonneren op de nieuwsbrieven van Lingewaard Natuurlijk. In 2024 is begonnen met een volledige herziening van de website. Dit project zal in 2025 worden afgerond.

7.2 Mailings en persberichten

Het mailingsysteem Laposta is in 2024 gebruikt om onze vrijwilligers en belangstellenden te informeren. Minstens 1x per maand is er een mailing naar hen gestuurd met informatie over de activiteiten van de diverse vrijwilligersgroepen en aankondigingen van excursies, lezingen en cursussen. In 2024 werden er 23 mailings verstuurd.

In 2024 hebben we extra actie ondernomen om onze activiteiten beter onder de aandacht te brengen. Zo “liften” we met onze aankondigingen regelmatig mee op sociale media van collega-organisaties of particulieren. Ook hebben we een achttal zgn. ‘beachvlaggen’ met ons logo aangeschaft die bij het uitvoeren van activiteiten Lingewaard Natuurlijk in de spotlights zet.

	datum	verstuurd	geopend	doorgeklikt
Nieuwsbrief januari	01-01-2024	368	74%	22%
Aankondiging lezing	16-01-2024	368	65%	n.v.t.
Nieuwsbrief februari	01-02-2024	368	69%	28%
Aankondiging activiteit	10-02-2024	367	69%	n.v.t.
Nieuwsbrief maart	01-03-2024	367	69%	19%
Nieuwsbrief april	02-04-2024	367	60%	38%
Aankondiging lezing en excursie	13-04-2024	374	62%	7%
Nieuwsbrief mei	01-05-2024	388	80%	24%
Aankondiging excursie	17-05-2024	375	62%	nvt
Nieuwsbrief juni	01-06-2024	380	69%	16%
Nieuwsbrief juli	01-07-2024	379	66%	14%
Aankondiging excursie	13-07-2024	383	63%	5%
Aankondiging excursie	20-07-2024	383	60%	nvt
Nieuwsbrief september	01-09-2024	382	71%	11%
Aankondiging excursie	11-09-2024	380	235	nvt
Nieuwsbrief oktober	01-10-2024	380	69%	24%
Aankondiging activiteit, lezing en excursie	12-10-2024	382	67%	10%
Uitnodiging eindejaars-bijeenkomst vrijwilligers	29-10-2024	175	85%	47%
Nieuwsbrief november	01-11-2024	389	60%	34%
Herinnering uitnodiging	11-11-2024	170	83%	23%
Aankondiging lezing en excursie	13-11-2024	388	69%	7%
Oproep aan vrijwilligers voor hulp	23-11-2024	170	81%	15%
Nieuwsbrief december	01-12-2024	386	57%	29%
Oproep voor hulp	20-12-2024	165	76%	6%

Daarnaast werden er 4 NME-nieuwsbrieven gestuurd naar de basisscholen en de NME gidsen.

Aankondigingen van struintochten, cursussen en lezingen en andere wetenswaardigheden over Lingewaard Natuurlijk werden via persberichten naar o.a. Het Gemeentenieuws, De Gelderlander, Omroep Lingewaard en Huissensnieuws gestuurd. Ondanks de PR en het besluit om de struintochten gratis te maken is het aantal deelnemers aan deze tochten niet erg groot. In 2025 zal bekeken worden of de PR daarvoor nog verder kan worden uitgebreid.

8. Tot slot

Alle hierboven beschreven activiteiten konden niet plaats vinden zonder het enthousiasme en de inzet van onze vrijwilligers. Tijdens een feestelijke bijeenkomst in de Veldschuur voor alle vrijwilligers eind november heeft het bestuur hiervoor de waardering uitgesproken. Maar ook op deze plaats willen wij hen hartelijk danken voor al het moois dat in 2024 is gerealiseerd.

Colofon

Tekst:	De teksten zijn gebaseerd op de nieuwsbrieven en informatie van de coördinatoren van de werkgroepen
Foto's:	De foto's zijn gemaakt door vrijwilligers van Lingewaard Natuurlijk, tenzij anders vermeld.
Vormgeving:	Jos Peters, Stichting Lingewaard Natuurlijk
Eindredactie:	Bestuursleden Stichting Lingewaard Natuurlijk
Copyright:	De in dit jaarverslag opgenomen informatie mag worden overgenomen o.v.v. 'bron: Jaarverslag Stichting Lingewaard Natuurlijk 2024'

Stichting Lingewaard Natuurlijk:

Bezoekadressen:	Het Dijkmagazijn Waaldijk 2 6681KH Bemmel	De Veldschuur Sportlaan 1 M 6681CD Bemmel
Postadres:	Europalaan 45 6691 CH Gendt	
Email:	info@lingewaardnatuurlijk.nl	
Website:	https://www.lingewaardnatuurlijk.nl	